

Robin Kopecký: Bakalářská práce, “Je možná etika jako kalkulus?”

Posudek školitele

Předkládaná práce se zabývá etikou klasického utilitarismu a zkoumá možnosti redukce utilitaristického přístupu ke kalkulu. Středem pozornosti je kvalitativní utilitarismus J.S. Milla a autor analyzuje a interpretuje Millovo stanovisko včetně jeho zdůvodnění principu užitečnosti, nepřímého chápání aplikace principu užitečnosti (*rule utilitarianism*) a jeho přístupu k teleologii. Na základě této analýzy autor dospívá k závěru, že existují hluboké problémy se snahou formulovat v rámci Millova systému etiku jako kalkulus. Ačkoli Mill dokazuje, že obecný axiom principu užitečnosti je přijatelný, metoda aplikace tohoto axiomu na jednání nemůže být determinována kalkulem, tvrdí autor.

Většina interpretů by řekla, že to není vůbec překvapení. Poukazovali by totiž na nezbytnou roli souzení „kompetentních soudců“ při determinaci kvality štěstí, což se zdá být v konfliktu s aplikací kalkulu. Autor však považuje tento tradiční názor za nepřesný. Tvrdí, že i když kardinální řazení potěšení, jak jej navrhoval Bentham, není už u Milla možné, ordinální řazení možné je. A ordinální řazení je stejně matematizovatelné jako kardinální (s. 30). Z toho důvodu si autor myslí, že kvalitativní povaha Millova utilitarismu sama o sobě nestačí, aby zabránila kalkulačnímu přístupu.

Autor uvádí mnoho přínosných rozlišení v Millově celkovém systému. Dobře rozlišuje například mezi uměním života (*art of living*) a morálkou i mezi principem užitečnosti a principem největšího štěstí (s. 17). Rozlišuje rovněž mezi materiální a formální interpretací principu štěstí a má za to, že jde Millovi jen o zdůvodnění formální verze principu (s. 25). Autor také rozlišuje mezi konsekvencialismem a teleologií a zajímavě kritizuje rozšířenou interpretaci, která považuje princip maximalizace štěstí za základní rys Millova utilitarismu (s. 35-38). Autor nabízí rovněž plastické a přesvědčivé příklady ve prospěch utilitaristického názoru, že zdraví a důstojnost nemohou být stejně základní hodnoty jako štěstí (s. 42).

Na bakalářské úrovni má autor dobrou znalost literatury klasického utilitarismu, co se týče primárních i sekundárních textů. Poukazuje nejen na současné, ale i na starší interpretace a kritiky utilitarismu, včetně často přehlížené klasiky *The English Utilitarians* (1900) od Leslie Stephena. V souvislosti se sekundární literaturou autor uvádí podnětné interpretace jednotlivých aspektů Millova myšlení včetně zajímavého odmítnutí obvyklé konsekvencialistické interpretace jeho etiky. V tomto kontextu autor dokazuje také znalost problematiky a relevance Millových názorů o politické svobodě i částí spisu *System of Logic* zabývajících se metodou a uměním života.

Navzdory těmto pozitivům existují podle mě v práci dva základní nedostatky. Zaprvé jde o nedostatek jasnosti v prezentaci argumentace. Autor poměrně často předpokládá znalost a interpretaci nauk bez vysvětlení (např. „*ticking bomb*“ a „*trolley problems*“ s. 39). Struktura práce je navíc nepřehledná a ne vždy čtenář tuší, proč jedna sekce následuje po druhé. Jeden příklad za všechny: není jasné, proč se autor zabývá naturalistickým klamem (v sekci 2.3, s. 21) právě po sekci „princip užitečnosti jako pravidlo umění života“ — autor nepochybně má své důvody, ale je třeba jasně sdělit čtenářovi, jaké jsou, a dobře spojit argumentační postup. Čas od času jsem měl pocit, že autor zapomněl na svého čtenáře — práce většinou postrádá shrnutí hlavních kroků, uvádění do nových témat, zdůraznění hlavních tezí a tak podobně. I celkový závěr je velmi krátký a málo informativní. Autorovo vyjádření je někdy příliš kompaktní či nepřímé na to, aby bylo jasně srozumitelné.

Zadruhé se zdá, že autorovi někdy stačí referovat názory ze sekundární literatury bez delšího komentáře či důkladného kritického hodnocení těchto názorů. Popisuje například zajímavé ne-maximalizující čtení Milla Johnem Marshalllem (ss. 35-38) a přitakává tomuto čtení bez uvažování o

tom, zda je interně koherentní či v souladu s Millovým opakovaným tvrzením, že základ morálních hodnot je „největší štěstí celkově“ (*the greatest amount of happiness altogether* — *Utilitarismus*, kap. 2, odstavec 9). Autor tvrdí, že jde Millovi o štěstí „každého zúčastněného“. Není však jasné, co se stane, když jeden člověk dosáhne svého štěstí jen na úkor dalších či když „největší štěstí celkově“ je dosažitelné jen díky velice nerovné či „neférové“ distribuci potěšení a utrpení. Nechci říci apriorně, že Marshallův přístup nemůže být platný. Myslím si ale, že bychom neměli přijmout jeho neortodoxní interpretaci bez důkladného uvažování o možných námitkách, které se týkají nejen přesnosti jeho čtení textů, ale také konsistentnosti stanoviska, které je nakonec připisováno Millovi.

Navrhuji práci k obhajobě. Vzhledem k výše uvedeným nedostatkům doporučuji známku dobře až velmi dobře.

James Hill PhD, 1. 9. 2012